

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

On tärkeää turvata eri elämänvaiheissa ja -tilanteissa elävien vammaisten ja pitkäaikaissairaiden ihmisten erityispalveluiden saatavuus sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Huolta herättää elämänvaihetta koskevan säännöksen tulkinnanvaraisuus. Esimerkiksi lapsuudessa ja nuoruudessa voi kehityksessä olla yksilöllistä vaihtelua vammasta tai sairaudesta johtuen, jolloin palveluratkaisuissa elämänvaiheeseen nojautuminen ei ole yksiselitteistä. Vaarana on myös, että eri hyvinvointialueilla syntyy hyvin erilaisia tulkintoja, jolloin elämänvaiheen perusteella ihmisiä voidaan sulkea pois vammaispalvelujen piiristä. Vammaispalvelujen tarvetta arvioitaessa yksilöllisen palvelutarpeen ja elämäntilanteen arvioinnin tulee aina olla etusijalla.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Ei

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

On myönteistä, että ehdotettava elämänvaiheita koskeva säännös ei aseta ikärajaa vammaispalveluiden saamiselle ja että lakiesityksessä on nostettu esiin palveluiden jatkuvuus silloin, kun vammainen ihminen on käyttänyt vammaispalveluita aiemmissa elämänvaiheissa. Säännös ei

kuitenkaan ole riittävän selkeä, että sen nojalla ikääntyneiden vammaisten oikeudet voidaan turvata. Huolta herättää se, miten yhdenvertaisuus toteutuu arvioitaessa, onko ikääntyneen ihmisen palvelutarve tavanomaista elämänvaiheeseen liittyvää tarvetta ja tyypillistä muille samanikäisille ihmisille, jolloin siihen ei vastattaisi vammaispalveluilla vaan yleislakien määrittämällä palveluilla. On otettava huomioon myös se, että aiemmin todetun vamman tai sairauden vaikutukset toimintakykyyn voivat pahentua ikääntyessä. Esimerkiksi epilepsiaan voi liittyä hitaasti etenevää kognitiivista heikentymistä, joka voi aiheuttaa selkeät ongelmat vasta vanhuudessa ja tekee vanhuudesta entisestään hauraamman.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Lakiesityksen tavoitteena on varmistaa vammaispalvelulain säilyminen vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina, mikä on kannatettava tavoite.

Tavoitteen toteutuminen edellyttää, että hyvinvointialueiden resurssien riittävyys ja ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus turvataan. Asiakkaan palvelutarvetta ja etua arvioivilla viranomaisilla on oltava riittävästi osaamista ja tietoa asiakkaan toimintarajoitteen taustalla olevasta vammasta tai sairaudesta ja sen vaikutuksista toimintakykyyn. Kun arvioidaan asiakkaan oikeutta vammaisten erityispalveluihin, on elämänvaiheen ja -tilanteen ohella tärkeää huomioida monia muitakin näkökohtia kuten esimerkiksi se, että avuntarve voi toimintakyvyn aaltoilun vuoksi olla vaihtelevaa mutta välttämätöntä ja sen laatuista, että yleislakien puitteissa siihen ei pystytä vastaamaan.

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Lakiesityksen tavoitteena on taustaselvityksen mukaan turvata hyvinvointialueiden edellytykset rahoittaa vammaispalvelut. Esitykseen kytkeytyy 20 miljoonan euron säästötavoite, mikä herättää huolta siitä, ohjataan乎 ihmisiä pois vammaispalvelujen piiristä elämänvaiheen perusteella. Huomioitavaa on, että vammaispalvelujen jatkuvuus niitä tarvitseville ihmisille on turvattava. Se on myös pitkällä aikavälillä kustannustehokasta, sillä tarvittavan tuen heikkeneminen voi johtaa nopeasti lisääntyneisiin kuluihin toisaalla (esim. vuodeosastohoitoon). Samaan aikaan yleislakien perusteella järjestettäviin palveluihin ei ole luvassa enempää resursseja. Sosiaalihuoltolain palvelut ovat määrärahasidonnaisia, ja asiakkaan siirtäminen yleislain piiriin saattaa käytännössä merkitä sitä, että hän jää kokonaan vaille tarvitsemaansa apua. Lain jatkovalmistelussa hyvinvointialueiden taloudelliset haasteet tulee ottaa huomioon, jotta vammaisten ihmisten oikeudet voivat toteutua.

Tarkiainen Virpi
Epilepsialiitto ry - Epilepsiförbundet rf